

Malmö, 2024-02-20

Klimat- och
Miljödepartementet

Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall

Ert ärendenummer: KN2023/02730

Vår ärendenummer: 2024/112

Sysav, Sydskanes avfallsaktiebolag, tar hand om avfall från hushåll och industri och återvinner så mycket som möjligt till nya resurser som återförs till samhället, och där resten omhändertas på ett säkert sätt. Sysav verkar för att skapa ett samhälle med cirkulära flöden, med en hållbar produktion och konsumtion, och där onödigt avfall inte uppstår.

Sysav har tagit del av slutredovisningen från Naturvårdsverket kring "Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall" och vill framföra följande generella synpunkter:

Sysav ser avfallshantering som en väsentlig basinfrastruktur i samhället, och som en nödvändig basfunktion för att samhällets marknadsprinciper ska kunna fungera. Utan en väl fungerande hållbar avfallshantering ser Sysav risk att både hälsa och miljö kan komma att ta skada.

Sysav är positiva till producentansvar där grundtanken är att producenter ska ta sitt ansvar enligt principen om att förorenaren betalar, den så kallade "Polluter Pays Principle", och där producenterna tar det ekonomiska ansvaret för återvinning och bortskaffande av restmaterial.

Sysav anser dock inte att detta räcker för att för att skapa ett hållbart cirkulärt samhälle. Producenter måste redan vid tillverkning av en produkt beakta avfallshierarkin, för att säkerställa att ett kvalitativt cirkulärt och långvarigt flöde skapas, och att produkten därefter kan omhändertas och bortskaffas. På senare år har det blivit ännu tydligare att den största miljönyttan, och bästa avfallshandlingen, skapas om produkter som sätts på marknaden är avsedda för att hålla, repareras och återanvändas/återbrukas, innan de materialåtervinns. Därför anser Sysav att ett producentansvar så långt möjligt ska åtföljas av ekodesignkrav och kvotplikt om inblandning av återvunnen råvara.

Sysav anser att pantsystem ger goda incitament för cirkularitet och källsortering/återlämning, vilket bör övervägas för fler produkter.

SPECIFIKA SYNPUNKTER

Sysav är positiv till Naturvårdsverkets utredning för att öka materialåtervinningen, särskilt med tanke på att det föreligger risk att Sverige inte uppnår målnivån till 2025. Det är tyvärr alltför många produkter som idag inte är återvinningsbara, hamnar fel i insamlingssystemet och därmed i avfallshanteringen, och som skulle kunna både återbrukas och återanvändas. Detta ser Sysav som ett stort slöseri av jungfruliga resurser.

Sysav ställer sig därför mycket positiva till den generella ambitionen att öka utsorteringen för att uppnå EUs mål om materialåtervinning.

KAP 4.1 och 4.2

Krav på ökad utsortering och separat insamling av papper, plast, metall och glas, Krav på att befintliga bestämmelser som reglerar returpapper i avfallsförordningen upphävs

Sysav ser positivt på att avfall och förpackningar kan samlas in i samma flöde. Att sortera materialmässigt är betydligt mycket enklare för hushållen. Det är redan en stor utmaning, för att inte säga rent ologiskt, att kommunicera att förpackningar av ett visst materialslag ska separeras ut från andra produkter.

Sysav anser att det är mer rimligt, och ger större effekt, att ställa krav på verksamheter att även dessa ska ha fastighetsnära insamling av förpackningar. Så länge det inte går att lämna produkter av samma materialslag som förpackningar, tillsammans med förpackningarna, är det inte rimligt eller praktiskt för kommunerna att ha insamling av detta från hushållen. För att göra insamling i materialströmmar möjligt måste metoder hittas för att allokera operativt och finansiellt producentansvar korrekt.

Sysav anser även att insatser måste göras i rätt ordning, tag exemplet plast. Idag ska alla plastförpackningar i hushållen sorteras ut, för att gå vidare till materialåtervinning. Tyvärr är mängden som faktiskt materialåtervinnas alldeles för låg. Detta medför att den ändå, efter en tur i sorteringsanläggningen, slutligen hamnar i något av landets avfallskraftvärmeverk där den orsakar fossila koldioxidutsläpp. Dessa utsläpp kompenseras genom sk utsläppsrätter inom ramen för EU ETS-systemet, vilket gör att hushållens renhållningstaxa riskerar att öka.

Det är därför viktigare att lösa frågan om vad som sätts på marknaden, och hur insamlingen och materialåtervinning kan ske, innan det införs utsortering av fler avfallsfraktioner som riskerar att fördyra för hushållen.

Sysav ställer sig även bakom följande del av Avfall Sveriges remissvar:

" 4.2 Avsnitt 3.1.4 Fastighetsnära insamling av förpackningsavfall senast 2027 s. 24: Naturvårdsverket anger att det är problematiskt för måluppfyllelsen att kommunerna behöver uppfylla kravet på fastighetsnära insamling av förpackningar först under senare delen av 2026. Det uttalandet visar brist på förståelse för den tid som det tar att planera för och införa ett insamlingssystem i de fall det inte finns något system etablerat idag. Fyra och ett halvt års övergångstid från regeringsbeslut om kommunalt insamlingsansvar sommaren 2022 till ikraftträdande av krav på fastighetsnära insamling för förpackningsavfall från hushåll och samlokaliserade verksamheter i alla kommuner i hela landet är inte någon lång tid. Kommunerna har inte heller skuld i att svensk och europeisk lagstiftning inte synkroniserar gynnsamt för måluppfyllelsen. Det är en stor brist är att Naturvårdsverket väljer att inte argumentera för införande av krav på fastighetsnära insamling av förpackningsavfall från verksamheter. Det är särskilt anmärkningsvärt eftersom Naturvårdsverket uttalar följande:

"Med det nya systemet kommer verksamheter fortfarande i de flesta fall själva att behöva bekosta sin transport av förpackningsavfallet till mottagningspunkterna, alternativt anlita och betala en avfallsentreprenör som hjälper till med detta. Detta anser Naturvårdsverket inte vara förenligt med hur producentansvaret är tänkt att fungera."

I regeringssuppletet anges att uppdraget avser avfall från såväl hushåll som verksamheter. Avfall Sverige anser att det här finns en mycket stor diskrepans på vilket ansvar som ställs på producenterna vad gäller dessa två grupper. Det finns inte ett fullt reglerat operativt och finansiellt ansvar för producenterna när det gäller förpackningsavfall från verksamheter, så som krävs enligt avfallsdirektivets 2008/98/EG artikel 8.a.1. Således en underimplementering av avfallsdirektivet.

Mellanstora och mindre verksamheter med heterogena avfallsflöden måste idag anlita transportföretag på marknadsmässiga villkor, och om det rör sig om små mängder per verksamhet kan kostnaderna för att transportera avfallet till producenternas enda samlingsplats för verksamhetsförpackningarna bli stora. Här finns en mycket stor potentiell samlings- och återvinningsmöjlighet, men servicekraven gentemot producenterna är för låga. Den största producentansvarsorganisationen måste endast tillhandahålla en enda samlingsplats per region, och från 2026 gäller en per kommun, med ett tillägg för de större kommunerna – en svag förbättring i sammanhanget. Dessa framtida 300 samlingsplatser borde jämföras med kommunens ansvar att ha fastighetsnära insamling från samtliga hushåll - totalt säkert hundratusentals samlingsplatser. Om det är svårt och dyrt för särskilt mindre verksamheter och verksamheter i glesbygd att lämna sitt utsorterade förpackningsavfall till

återvinning, finns en uppenbar risk att det hamnar osorterat i restavfallet, eller dumpas.”

KAP 4.2.3 Papper

Sysav ställer sig positiva till en fortsatt utsortering av returpapper och att denna går in i definition “Papper”.

Sysav menar att det är rimligt att det finnas två fraktioner för utsortering i **hushåll och verksamheter; 1. Papper** (tidigare returpapper) (som inkluderar tidningspapper, tidningar, returpapper och kontorspapper) samt **2. Kartong** (vilket inkluderar kartonger samt papperspåsar och matavfallspåsar). Båda dessa fraktioner är möjliga att avsätta, hos olika mottagare, samt erhålla rimlig ersättning för. För sorteraren blir sorteringen enklare, och felsorteringen kan rimligen minskas och därmed ökar återvinningsgraden.

KAP 4.3 Krav på att brännbart avfall sorteras ut i dels brännbart avfall som är lämpligt att förbereda för återanvändning eller materialåtervinna, dels övrigt brännbart avfall.

Sysav ställer sig positiva till att brännbart avfall som är lämpligt att förbereda för återanvändning eller materialåtervinna ska samlas in separat och på sådant sätt att återanvändning eller materialåtervinning är möjlig. Detta görs redan idag av Sysav! Flera fraktioner på återvinningscentralen eftersorteras eller efterbehandlas för att kunna sändas till rätt behandlingsmetod enligt avfallshierarkin.

Sysav håller med om att begreppen brännbart och icke brännbart är svårgripbara, och har också, mer än en gång, på försök tagit bort fraktionen “brännbart” på återvinningscentralen. Detta gick dock inte så bra då det blev mer felsorterat i övriga containers, och fraktionen finns därför fortfarande kvar, men nu under namnet “brännbar rest”. Containern är placerad sist, efter övriga containrar avsedda för materialåtervinning. Bäst sortering fann vi när det fanns en person som kunde rådge kunderna vid containern för brännbar rest.

Sysav är positiva till att det i bestämmelserna på sikt ändras så “att endast avfall som inte går att återvinna på annat sätt än genom energiåtervinning” införs. Sysav arbetar redan utifrån denna skrivning, men vet också att det i realiteten kommer att energiåtervinnas material som egentligen är avsedda för materialåtervinning. Det är i praktiken mycket svårt att på ett kostnadseffektivt sätt separera ett redan blandat/felsorterat avfall.

Sysav menar därför att det inte bör ställas krav på en generell eftersortering, innan energiåtervinning.

I sk eftersorteringsanläggningar för blandat avfall eller restavfall (MRFs eller DMRFs) blir utsorteringen oftast god vad gäller vissa fraktioner, t ex metaller och plast (särskilt om det är en redan sorterad fraktion som sorteras), medan andra fraktioner, t ex matavfall och papper, försämras så mycket att den enda behandlingsmetoden som kvarstår är energiåtervinning.

Sysav menar därför att den här typen av eftersortering i anläggningar är ett dyrt mellanled, som om ens något, bara i liten utsträckning ökar materialåtervinningen. Sysav menar också att dessa anläggningar väldigt ofta har en otillfredsställande arbetsmiljö.

Av ovan skäl förespråkar Sysav källsortering som grund för materialåtervinning och att pantsystem ger goda incitament för ökad återlämning.

KAP 4.4 Krav på att kommunerna informerar hushåll och verksamheter om hur avfall under kommunalt ansvar ska hanteras

Sysav ställer sig generellt positiva till kommunens ansvar för informationsinsatser vad gäller sortering och insamling av avfall.

Sysav anser dock inte att detta är tillräckligt, då konsumenten behöver information redan vid inköpstillfället, och detta har inte kommunen rådighet över.

Hushåll och verksamheter har olika behov av information. För hushåll är det till exempel relevant att veta hur avfall ska sorteras och lämnas samt hur de själva kan förebygga uppkomsten av avfall. Det är inte lika relevant för hushåll att få information om hur man kan bidra till ökad förberedelse för återanvändning och materialåtervinning.

Sysav anser även att ett krav på information om de insamlingsresultat som utsorteringen har gett blir för tekniskt och generellt för hushållen att ta till sig. Gällande verksamheterna är detta krav för ambitiöst då det finns en stor variation i typ och storlek på verksamheter (jämför en tatuerare med en advokatbyrå). För att informationen ska få effekt bör denna vara anpassad och relevant för verksamheten i fråga.

Sysav anser därför att kravet inte ska gälla verksamheter utan detta bör omarbetas och i så fall regleras på andra sätt.

KAP 4.5 Producentansvar för möbler respektive madrasser behöver utredas

Naturvårdsverket föreslår en utredning för ett nytt producentansvar för möbler och madrasser.

Sysav är positiva till en utredning om ett möjligt producentansvar för madrasser och möbler, men vill framföra följande:

Inom Sysavs område kan konsumenten idag skänka madrasser eller möbler för återbruk på Sysavs återvinningscentraler, alternativt slänga dem i brännbar rest. Vägörenhetsorganisationerna gör i sin tur en bedömning av produktens återbrukbarhet och överlämnar många gånger stora delar till avfallshandling. Sysav i sin tur sönderdelar dessa skrymmande fraktioner för materialåtervinning i återvinningsbart; framförallt trä och metall, men också i t ex skumgummi för energiåtervinning.

Sysav menar att ett producentansvar för madrasser och möbler inom vår region inte kommer öka materialåtervinningen nämnvärt, men menar att det skulle kunna ge ett positivt ekonomiskt tillskott till den efterbehandling som Sysav redan idag bekostar.

Sysav menar att ett producentansvar som åtföljs av ekodesignkrav kommer att skapa produkter med ökad hållbarhet, reparierbarhet och återvinningsbarhet samt med en enhetlig märkning. En enhetlig ekomärkning som standard, hade underlättat för konsument att välja rätt, samt för återvinnaren att avgöra om produkten lämpar sig bäst för materialåtervinning eller energiåtervinning (text p g a innehåll av kemikalier, sammansättning m m).

KAP 4.6 Datainsamling av uppgifter om avfall från verksamheter behöver förbättras

Sysav är positiv till att uppgifter om avfall från verksamheter förbättras, inklusive genomförandet av nationella plockanalyser på blandat avfall.

Sysav menar dock att det inte får bli en administrativ börda för varken verksamheter, eller avfallsbehandlare, då det redan idag är en omfattande rapporteringsskyldighet. Det måste vara enkelt och inte kostnadsdrivande att göra rätt, annars gynnas avfallsbrottsligheten i stället. Sysav kan också se att om datainsamlingen ska utökas, kommer ett ekonomiskt stöd till kommunerna att behövas, då det redan idag är mycket tidskrävande att sammanställa statistiken som efterfrågas.

KAP 4.7 - Efterfrågan på återvunnet material behöver stimuleras

Sysav menar att efterfrågan på återvunna material till nyproduktion är avgörande för en fungerande materialåtervinning respektive avfallshantering. Om ingen önskar materialen, kan avfallsbehandlaren inte avsätta dessa.

Sysav ser därför att det måste införas kvotplikter för fiber till textilier och att det också måste finnas tydliga krav på ecodesign. Det är också viktigt att tillse att flöden så som t ex PET-flaskor används till just nya PET-flaskor. Det är också viktigt att fiberåtervinning går före den typ av återvinning där materialet inte kan materialåtervinnas igen i nästa cykel

KAP 4.8 Förutsättningarna för reparation återtillverkning och återbruk behöver förbättras.

Sysav stödjer helt och fullt att det behöver utredas ekonomiska styrmedel för att förbättra förutsättningarna för reparation, återtillverkning och återbruk. Ett första steg vore att återigen sänka momsens på reparationer till 6 procent.

KAP 4.9 Kommunerna behöver stöd från nationell och regional nivå

Sysav ställer sig positiva till en utredning om ökat stöd till kommunerna från nationell och regional nivå. Vidare ställer sig Sysav positiva till att lägga ansvaret för viss avfallsplanering på regional nivå däribland det förslag som nämns om avfallsanläggningar. Det är framför allt de områden där det krävs en nationell överblick och risk för att alla kommuner sitter och utreder samma saker som är viktiga att lyfta till en regional nivå.

Sysav anser att avfallsplanerna är ett viktigt kommunalt styrmedel där lokalkännedom och inblick i hur kommunen arbetar är en framgångsfaktor. Däremot anses det positivt om det togs fram en nationell plan som visar på exempel på hur kommuner kan nå målen.

Sysav ställer sig positiva till ett ekonomiskt stöd för kommunikationsinsatser.

Med vänliga hälsningar

Malin Dahlroth, vd och koncernchef, Sysav
malin.dahlroth@sysav.se